

BRAĆA HRVATSKOG ZMAJA

Družba Braća Hrvatskog Zmaja, osnovana 16. studenoga 1905. u Zagrebu, kao hrvatsko kulturno društvo ima zadaću održavati uspomenu na hrvatske kulturne radnike i na važne događaje iz povijesti hrvatskog naroda, što se u prvom redu očituje podizanjem spomenika, spomen-ploča i sličnih obilježja. Isto tako joj je zadatak čuvanje i obnavljanje hrvatske kulturne baštine i podupiranje rada kulturnih, prosvjetnih, znanstvenih i humanitarnih uspomena, kao i okupljanje hrvatskih kulturnih djelatnika bez obzira na njihov svjetonazor i strnačko opredjeljenje.

Tijekom svog vrlo bogatog rada, Braća Hrvatskog Zmaja imala su i u Koprivnici tri zapažene akcije postavljanja spomen-ploča:

JOSIP KOZARAC

Još 1925. godine na sijelu Meštarskog zbora Braće Hrvatskog Zmaja, a na prijedlog Hrvatskog sokola iz Koprivnice, zaključeno je da se u Koprivnici, na kući u kojoj je preminuo hrvatski književnik Josip Kozarac u trajan spomen i zahvalnost postavi spomen-ploča. Tako su Braća Hrvatskog Zmaja u tijesnoj suradnji s koprivničkim sokolima obavili sve potrebne predradnje, bio je već i zakazan dan 21. lipnja 1925. za izvršenje ove zamisli, kada je Hrvatski sokol obavijestio Braću Hrvatskog zmaja da su odlučili odgoditi svečanost otkrića spomen-ploče, a koje se imala održati u sklopu velike proslave 1000-godišnjice hrvatskog kraljevstva. Razlog odgode bile su nesređene političke prilike u Koprivnici, jer u to vrijeme sam grad nije imao svoje vlastito gradsko zastupstvo niti svog biranog gradonačelnika na čelu, već samo povjerenika.

Dvije godine kasnije sazele su prilike da se već izrađena spomen-ploča i postavi, pa je za dan proslave određen 12. lipnja 1927. Na rasporedu proslave bilo je koprivničko građanstvo obaviješteno kako će toga dana Hrvatski sokol održati svoju javnu vježbu, a da će Braća Hrvatskog Zmaja izvršiti svečani čin otkrića spomen-ploče hrvatskom književniku Josipu Kozarcu, na kući Josipa Sulimanovića u kojoj je slavljenik umro 21. kolovoza 1906. kod svog zeta, nekadašnjeg koprivničkog odvjetnika dr. Ivana Ferenčića.

Tog dana je Koprivnica svanula u svečanom ruhu, sva okićena zelenilom i cvijećem, a na kućama su se vijale hrvatske zastave. Hrvatski sokol dočekao je na kolodvoru izaslanike družbe Braća Hrvatskog Zmaja, predvođene Velikim mešтром Emilijem pl. Laszowskim, Prazmajem Brloškim i Ozaljskim i Mešтром knjige i umijeća, hrvatskim književnikom Milutinom Mayerom, Zmajem Svetohelenskim.

Pred kućom, koja je posebice bila bogato dekorirana cvijećem, zelenilom, sagovima na prozorima i hrvatskom zastavom, svoj zanosan govor održao je Milutin Mayer. Taj govor ovdje donosim u cijelosti:

“Bogate, plodne i toliko puta opjevane slavonske ravnice odnjihale su nam u novije doba više odličnih

kulturnih radnika, kao što su Josip Eugen Tomić, koji je stupao stazama našega velikog i neumrlog Augusta Šenoae, koji je obrađivao hrvatski historički i društveni roman, pokazujući u tome svu svoju vrsnoću. Uz njega reda se Janko Jurković, taj naš prvi i značajni zastupnik šaljive pripovjetke s domaćim tipovima i nadornim jezikom, pa njegov rođak po rodu i po humoru "Iljuška" svećenik Vilim Korajac. Djeca su to romantične požeške kotline, pune starih hrvatskih historijskih uspomena i onih lijepih patrijahalnih sana, kada je ispred gostoljubivih i veselih slavonskih krovova odjekivala ona stara hrvatska pjesma, koja je budila i podstrekivala hrvatske sinove na patriotski rad za sveta hrvatska prava. Ubava Đakovština dala nam je opet idealnoga pripovjedača svećenika Nikolu Tordinca, koji nam je prerano umro, ali čiji je kratki život ostavio vrlo lijep trag u hrvatskoj knjizi.

U ovaj lijep vijenac odličnih hrvatskih pripovjedača iz Slavonije spada i Josip Kozarac, koji se potpuno usavršio u ovome, što je započeo njegov predšasnik Nikola Tordinac i tako postao našim prvim eminentnim socijalnim i realističkim pripovjedačem. Josip Kozarac pravi je pjesnik naše ravne Slavonije. On u dušu poznaje slavonskoga seljaka sa svim njegovima porocima kao što su: lijenost, pokvarenost, lokoumnost, nepraktičnost, te gospodarska i kulturna zaostalost. Poznavajući ta slavonska narodna zla, on odlučio da u svojim novelama bude njihov liječnik, kao što je to bio nekoć i njegov zemljak Matija Antun Reljković u svom "Satiru". Iako je Kozarac bio u svagdanjem životu šutljiv i što naši vele "povučen čovjek", to je bio rječitiji u svojim pripovijestima. U njima iznio je gotovo svekoliko svoje biće u različitim osobama. Sve svoje pripovijesti on je vidio i doživio, sve je u njima gola istina; izmišljen je samo onaj lijep malter, koji jedan događaj, jednu osobu s drugom umjetnički veže.

U svojoj autobiografiji iz godine 1900. sam veli o svom životu i radu ovako:

"Događaji i doživljaji, koji na nas utječu, imaju svoj izvor bud u prirodi, bud u ljudskom društvu; nekoga se doimlju oni prvi, nekoga oni drugi jače; mene se doimlju jače prirodni doživljaji, a nije ni čudo, jer sam se, ako smijem reći, uhvatio u koštac s prirodom već u sedmoj svojoj godini. Nema gotovo ptice ni zvjeri kojoj nisam u dušu zavirio, kojoj nijesam znao zašto pjeva i plače, zašto ljubi i mrzi čovjeka; ja sam im pratio tjelesni i duševni razvoj od prve mladosti, kad sam ih našao u leglu, pa do posljednjega daha, kad su pale pod ubojitim mojim zrnom... To je bilo najtecanje, borba sa prirodom; a borba donosi doduše neugodnosti, ali i neizrecivih čara; u čarima sam uživao, od neugodnosti naučio sam mnogo za cio život vrijednu nauku..."

I zaista Josip Kozarac je bio pravo dijete prirode. U svojim slavonskim šumama i bogatim prodnim njivama on je bio svoj u svome. Tu je bio njegov pravi život i sva njegova radost i sreća. Stoljetni hrastovi prostranih slavonskih prašuma bila su ona bića s kojima je on patio i radovao se, koje je samo on jedini pravo razumio. U svom zabitom seocu Lipovljanima, gdje je službovao kao upravitelj šumarije punih 10 godina, te što bi drugom možda bio taj život kao robovanje, za njega je bio slast i uživanje kakovo nije valjda nikada doživio. Sam veli o tom životu: "Daleko od svjetske vreve sprovodio sam dane među knjigama i šumama. Sve što mi je negda mladenačko srce željkovalo, sve mi se to po naravi šumarske službe samo po sebi nadavalo. Tihi seoski mir i ničim nepomučeno moje duševno zadovoljstvo, to su ona tri blaga, koja se u sadanjem "fin de sieclu" rijetko nalaze ujedinjenje. U tom zatišju usredotočila su se sva moja čuvstva i svi pređašnji doživljaji, te se slili kao gorski potočić i mirno jezero".

Nitko dosad nije u nas Hrvata onako idealno lijepo, toplo i reć bi savršeno opisao čari slavonske šume kao Kozarac. I da nam nije ništa drugo dao, van samo nekoliko onih divnih i nedostiživih opisa slavonskih prirodnih krasota, zavrijedio bi da ga uborjimo među naše odlične pripovjedače. Zaista je bio pravi majstor u opisivanju prirode i kroz cio svoj život u svim svojim literarnim radovima slijedio Šenoain savjet, koji mu je primiv njegove privijence, desetak pjesama i jednu pripovijest, odgovorio: "Kopira to narav, a ne knjige!"

Ali Josip Kozarac nije samo perom odlikovao slavonsku prirodu i njene čari, već je on bio i liječnik svoga naroda. Iako je u svojim pripovijestima iznašao njegove mane i poroke, ali mu je podjednako kao i liječnik i vidao mu te rane koje ga kroz decenije rastaču i razaraju njegovo domaće ognjište i onu lijepu

njegovu plodnu i bogatu pradjedovsku grudu, koju mu je slijed njegove lakoumnosti, te gospodarske i kulturne zaostalosti stao otimati tuđinac. Taj tuđinac, jer je lukav i praktičan, na prvi je pogled upoznao mane slavonske, pa mu je pružio judine srebrnjake, za koje je on dao tu pradjedovsku grudu. I dok Slavonac uz Cigane, gajde i tamburaše u bečarskoj razularenosti trati svoju djedovinu, dotle uvijen i lukav tuđinac na njoj stiže bogatstvo i zemaljsku sreću. Za Salonca su njegove njive i posjedi "Mrtvi kapitali", dok je tuđinac racionalnim gospodarenjem iz njih stvorio "Žive kapitale".

Mnogi čitatelji, ne poznavajući slavonskih prilika, prigovarali su njegovoj "Teni" da je pretjerivao o rak-ranama koje izjedao našeg čovjeka u Slavoniji. Pa zato sam Kozarac veli: "Moguće da sam ovdje ondje prekoračio granice umjetnosti srtajući društvene rak-rane, no poznavalac onih prilika mora priznati, da su boje, kojima sam orisao "Tenu", puno blaže i blijeđe negoli u živoj prirodi."

Kozarac ne osuđuje svoje ljude, ne zgražava se nad njima, već ih drži produktima onoga okoliša, onih prilika, pa protiv pokvarenosti preporuča križanje rasa, kao što je protiv nepraktičnosti preporučao regeneriranje zemljišnih kapitala. Kao iskren liječnik narodnih rak-rana dovikuje svome seljaku: "Budi sluga svoje zemlje i gospodar svoje žene!" U socijalnim i tendencioznim djelima nije Kozarac toliki umjetnik koliko je samo crtač i tihi promatrač sustežući se na mjestima da bude pjesnik. On više filozofira nego suučestvuje, jer mu je stalo više do istine negoli do umijeća.

Ako Kozarac nije opisivao samo svoje šume, njive i svoje tiho selo, već je zašao i u ostalo društvo, u činovnički proletarijat, kako to pokazuje "Među svijetlom i tminom" i u "Emilijanu Lazareviću." Tu nam pokazuje ljude koji u som "štreberstvu" za višom karijerom i ogavnom koristoljublju gube ponos i postaju nesretni. Nezadovoljstvo, unatoč polučenoj karijeri, jest ono prokletstvo koje prati svakoga "štrebera", koji pod noge baca ponos, svoje osjećaje i ljubav spram domovine, pa se s denuncijama i preko tuđih lešina uspinje na više u činovničkoj hijerarhiji.

I dok je Kozarac u svojim socijalnim djelima tako reći, nesmiljen, prelazeći pače u očaj ili rezignaciju, dotle je u drugim više psihološkim pripovijestima, kao što se "Mira Kodoličeva" i "Tri ljubavi", čuvstvenij i topliji i poetičniji, premda ni ovdje ne može zatajiti svoga realizma, koji zadire u tužnu zbilju.

Psihološka studija "Oprava" umjetnički je najdotjeranija njegova radnja. Ovom studijom uvukao se Kozarac u svoj, upravo u nas svijui zajednički svijet, gdje netko više netko manje trpi duševne muke, koje su čestoput teže od fizičkih. Tu se njegova pjesnička i melankolična duša do mile volje izdovoljila i primakla se krajevima čistog umijeća. I tako je Kozarac od socijalnog pisca konačno postao pod zadnje dane humanitarnim piscem. Ovu svoju psihološku studiju pisao je onda, kada je nemila sušica razarala njegov organizam i kada je zajedno sa svojim književnim drugom, našim nezaboravnim Vjenceslavom Novakom uzalud u Gleichenbergu tražio lijeka svojoj teškoj boljetici. Pred smrt snovao je posljednje svoje djelo "Živi kapitali" kao pandan "Mrtvim kapitalima".

Na 21. kolovoza 1926. navršilo se punih 20 godina, što je zauvijek zaklopio Josip Kozarac svoje oči. Umro je u ovom starom historičnom gradu. Na slavonskim bogatim ravnicama ugledao je svjetlo svijeta, a na gornjo-podravskoj ravnini završio je dane života svoga, daleko od dvojih stoljetnih šuma, od veseloga slavonskog sela i od svoga bezbrižnog bečarskog Slavonca, koji se Bogu hvala danas već uveliko otrešao svojih starih ružnih poroka i došao do spoznaje, da ne daje više uz nikuju cijenu tuđincu pedlja pradjedovske grude. Tuđinac ga je naučio poštovati i ljubiti tu njegovu bogatu djedovinu, koju on danas s ljubavlju racionalno obrađuje. Kako dobro poznajem slavonske prilike, to mogu smjelo ustvrditi, da su mnogi poroci slavonskoga seljaka u znatnoj mjeri prešli na djecu onih tuđinaca, koji su prije nekoliko decenija, izrabivši gospodarsku i kulturnu tadašnju zaostalost našega veseloga i bezbrižnog Slavonca, u bescijenje kupovali njegovu plodnu zemlju. Danas ju u mnogim selima Slavonac natrag kupuje od tuđinca. Hrvatski seljak u Slavoniji danas je u potpunom smislu riječi "robotnik svoje rođene grude" i to onaj idealni robotnik, koji u svojoj zemlji gleda svu svoju nadu, svoju sreću i svoj spas. To su oni "Živi kapitali" kakove je snovao i želio plemeniti Josip Kozarac, ali ih nije dospio napisati, jer mu je smrt prekinula nit života.

Kozarac tiho i spokojno počiva u hrvatskoj zemljici, ali Kozarčeva Slavonija nas se diže, preporođena kulturno i ekonomski. Kozarac, taj liječnik njezinih nekadanjih rana i zala nije toga dočekao, ali njegov književni rad je mnogo tomu doprinio. Krut, težak i nesmiljen bio je njegov realizam, ali potpuno opravdan, jer "na ljutu ranu, ljutu travu" naš narod kaže. Otišao je s ovoga svijeta kao idealist, dovikujući još na smrtnoj postelji svom narodu: "Vraćaj se k rođenoj zemlji, jer tu ti je tvoj jedini i stinski spas!"

Vrijednost pojedinog naroda procjenjuje se i po tome kako znade cijeniti svoje zaslužne muževe, koji su se svojim znanjem i kulturnim radom odlikovali u toliko, da su svoju domovinu prodičili i pred stranim svijetom. Hrvatski je narod, barem dosada, znao uvijek cijeniti i štovati one svoje sinove koji su mu pronijeli ime i slavu širom svijeta. I u tom je on pokazao stupanj svoje visoke kulture. Jao si ga onom narodu, koji s prezirom prelazi preko roda svojih zaslužnih sinova, jer takav narod nije zavrijedio da živi životom jednog naroda! Takav narod koji zaboravlja na zaslužne svoje sinove zavređuje prezir. Bogu hvala, Hrvati su uvijek dosada iskazivali počast svojim zaslužnim sinovima držeći se one "Tko si mrtve štuje na prošlosti budućnost si snuje!"

A prošlost hrvatskog naroda, iako je bila uslijed tolikih njegovih neprijatelja teška i krvava, ali je ipak bila velika i slavna. Spomen na prošle dane njegove slave, na njegove velike borce koji na bojnem, toli i na kulturnom polju davala mu je snage i otpornosti da se uzdržao sve do dana današnjega. Zaslužni njegovi sinovi bili su oni njegovi heroji koji su ga u danima njegove klonulosti i narodne tuge bodrili i dovikivali mu: "Ustaj! Ne kloni! Gore srca, jer još ima pravednoga Boga koji neće dopustiti da propadne narod koje me europski zapad dao časni naslov "Antemurale christianitatis"!"

I dok su drugi europski narodi u miru razvijali i podizali veličanstvene spomenike kulture svoje i svoga duha, dotle su Hrvati bili bojak za "Krst časni i slobodnu zlatnu" i tako postali predziđe kulturnog europskog zapada. I bogu vječnome hvala, njegovi junački sokoli na maču i peru sačuvali su ga u životu! On je još tu! Pa i ako je danas malo klono, i ako je tu i tamo zaboravio na svoje zaslužne sinove i pošao stazama, kojima ne bi smio poći u tome pogledu, tu se ipak još uvijek nađe ljudi koji ga znadu probutiti iz toga njegova polusna i omame i dovikuju mu onu velikoga našega Augusta Šenoa: "Oj, budi svoj! Ta stvaran jesi čitav, u grudi nosiš brate srce cijelo; ne kloni dušom, i da nijesi mlitav, put vedra neba diži svoje čelo! Pa došli dani nevolje i muke, pa teko Tebi s čela krvav znoj, ti skupi pamet, upri zdrave ruke, i budi svoj!"

Bratski "Hrvatski sokol" koprivnički ne spada među one koji zaboravljaju velika i časna djela zaslužnih Hrvata. Dokaz je evo ova današnja njegova slava gdje podiže mramornu spomen-ploču jednome od zaslužnih Hrvata, jednome duševnom velikanu, koji je svojim oštrim, ali zlatnim perom nastojao vidati rane svoga naroda u Slavoniji. "Hrvatski sokol" koprivnički dokazuje svojim, svake hvale vrijednim činom, da su njegovi sokoli dostojni praunuci onih svojih velikih i junačkih djedova i sugrađana, koji su u prošlim vremenima u krvavoj i teškoj borbi, ne samo svoga grada već i cijele Hrvatske, stajali uvijek čvrsto i odlučno na braniku i spašavali njegovu čast i slobodu!

Koprivnica, iako je malena i skromna, ali je slavna i velika po svojoj prošlosti! U njoj žive svijetle i časne tradicije slavne hrvatske historije. U njoj živi spomen na velike vojvode kraljevske krvi, naročito na hercega Stjepana, koji je uvelike cijenio i ljubio taj Vaš maleni grad. U njemu živi spomen na kraljicu Barbaru, ženu Luksemburgovca Sigismunda, koja je u Koprivnici boravila početkom XV. vijeka, a u njoj živi i spomen na onaj veliki i znameniti hrvatski Sabor od 23. rujna 1526., koga su održali hrvatski velmože i dostojanstvenici pod vodstvom glasovitog junaka Krste Frankopana, koga upravo ovdje izabraše upraviteljem i protektorom Slavonije, tj. čitave Hrvatske, dok se odlučio tko će biti kralj Hrvatima, budući je mladi i slabi kralj Ljudevit II. Jagelović na 29. kolovoza 1526. godine onako jedno i tragično završio svoj život na Mohačkom polju. A i krvave borbe s Turcima jedna su junačka epopeja starih koprivničkih građana, koji si kroz stoljeća osvjetliše ime i čast.

A te stare i svijetle koprivničke tradicije čuva danas ljubomorno "Hrvatski sokol". Vjeran svome geslu

"U desnici snaga, u srcu odvažnost, a u misli domovina". On evo ne jača samo snagu svojih mišića, on ne podstrekava samo odvažnost u borbi za hrvatsku misao, već on tu misao i oživotvara u ljubavi spram drage Hrvatske time, što danas podiže spomen-ploču hrvatskom duševnom velikanu Josipu Kozarcu i time dostojno ispunjava i svoj kulturni program.

A taj slavi "Hrvatskog sokola" koprivničkoga priključuje se i časna Družba "Braća Hrvatskog Zmaja" koja je u bratskom koprivničkom "Hrvatskom sokolu" našla dostojna pomagača i brata u vršenju visoke kulturne misije u hrvatskom narodu. "Braća Hrvatskog Zmaja" iskreno se raduju ovoj lijepoj pojavi u redovima hrvatskog sokolstva, koje daje počast zaslužnim hrvatskom kulturnom radniku, kao što je bio naš nezaboravni novelist Josip Kozarac. "Braća Hrvatskog Zmaja" vide u ovoj današnjoj kulturnoj svečanosti, da njihov dosadašnji rad i njihovo kulturno nastojanje nije uzaludno, već da nalazi odaziva u hrvatskim narodnim redovima. I zaista, samo u zajedničkom nastojanju i složnom i nesebičnom radu svih hrvatskih sinova leži i jamstvo za sretnu budućnost i novi sjaj svijetlog i časnog hrvatskog imena. "Hrvatski zmajevi" i "Hrvatski sokoli" i ovom zgodom ujedinjuju misli svoje, srca svoja u velikoj ljubavi za sreću i slavu Hrvatske, pa kliču: "Pođimo širom našega kraja, nosimo rodu znanja si plod, iz mraka nek" se podigne raja, svjetal i snažan budi nam rod; svjetlo k slobodi neka nas vodi! Neka se vrši zakletva sveta, neka se čuje svuda ko grom, dokle je vijeka, dokle je svijeta; slavan i sretan hrvatski dom!!!"

A taj hrvatski dom biti će sretan i slavan, dok bude hrvatskoga starog poštenja, hrvatske požrtvovnosti i nesebičnosti i hrvatske ljubavi za njega. I dok ima i dok bude idealnih hrvatskih kulturnih radnika, bit će i naše ljubljene Kroacije! SLAVA NEKA JE ZATO JOSIPU KOZARCU!

Uz urnebesni pljesak kojim je nagrađen govornik Milutin Mayer, prolamalo se klicanje Josipu Kozarcu. Tada je stupio pred narod sokolski starješina Fran Šemper i u zbitom govoru razložio je svrhu otkrića ove spomen-ploče, predavši potom riječ Velikom meštu Braće Hrvatskog Zmaja Emiliju pl. Laszowskom, koji je u sadržajnom govoru iznio kako su Braća Hrvatskog Zmaja već odavno zaključila da se zaslužnom sinu ravne plemenite Slavonije Josipu Kozarcu ovdje na kući u kojoj je umro podigne dostojna spomen-ploča, kako je već onda u najtješnjoj suradnji s koprivničkim Hrvatskim sokolom još 1925. godine bila sve priredila, da se u sklopu širom cijele Hrvatske vršenih poslova u spomen tisućgodišnjice hrvatskoga kraljevstva izvrši i ovaj dužni pijetet zahvalnosti spram neumrlom Kozarcu, ali je tada trebalo uvažiti od strane Hrvatskog sokola iznesen prijedlog, da se radi pomućenih političkih prilika ova proslava odgodi do zgodnijeg trenutka. I evo, došao je taj željno očekivani čas, veli Veliki meštar, skidajući zavjesu sa zastrte spomen-ploče, predavajući je i istovremeno uz prigodne popratne riječi na čuvanje gradonačelniku i narodnom zastupniku Ivanu Kraljiću.

Kada je uz poklik Slava, vječna slava Josipu Kozarcu pala zavjesa, ukazala se divna spomen-ploča iz tamno-sivog mramora, koja nosi uklesan zlatnim slovima natpis:

OVDJE JE UMRO 21.VIII.1906.
JOSIP KOZARAC
r. 18.II.1858. U VINKOVCI
1000-GODIŠNJICI
HRV. KRALJEVSTVA
PODIGOŠE
HRVATSKI SOKOL B.H.Z.

Kad se stižalo dugotrajno klicanje slavljenu, stupio je za govornicu R.F. Mađer kao predsjednik Kluba hrvatskih književnika iz Osijeka, održavši osobito srdačno saslušani govor, te je u spomen ove proslave predo Hrvatskom sokolu prigodni dar. Sljedeći se okupljenim uzvanicima i narodu obratio dr. R. Trstenjak, koji je iznio stanje naše kulture uopće, a napose hrvatskih prosvjetnih djelatnika, kojima treba uvijek i svuda poklanjati naročitu pažnju u interesu svih i lijepe naše budućnosti.

Pod konac ove proslave zahvalio se toplim riječima gradonačelnik i narodni zastupnik Ivan Kraljić u ime gradske općine, primivši spomen-ploču na čuvanje. Tada su svi prisutni otpjevali hrvatsku himnu, čime je iznačen završetak prvog dijela proslave. Drugi dio je nastavljen nakon zajedničkog banketa u gradskom parku, gdje su članovi koprivničkog Hrvatskog sokola održali svoju uspjelu javnu vježbu i time priveli kraju cjelodnevnu proslavu u čast Josipa Kozarca.

ANĐELKO JURAJ BEDENIK

Hrvatsko pjevačko društvo Podravac u Koprivnici obratilo se Družbi Hrvatskog Zmaja s molbom da u zajedništvu s njima o 60. godišnjici osnutka HPD Podravac otkriju spomen-ploču koprivničkom sinu, biskupu Anđelku Jurju Bedeniku na župnoj crkvi Svetoga Nikole. Braća Hrvatskog Zmaja odazvala su se spremno na poziv, te je dogovoreno da se proslava održi 29. lipnja 1935. godine.

Unatoč teške depresije koja je vladala 1935. godine u hrvatskom narodu uslijed mračne diktature srpskog kraljevskog dvora, Koprivnica je toga dana osvanula u svečanom ruhu, nešto slično kao i pred osam godina za Kozarčeve proslave. Družbu Braća Hrvatskog Zmaja zastupao je zagrebački kanonik Mirko Kapić, Zmaj od Bijelog Virja. Od domaćih društava proslavi su prisustvovali uz jubilarca i HPD Domoljub, TAK Zrinski, DG Katoličko društvo, DG Izraelitsko društvo, Materinsko društvo, vatrogasna dobrovoljna četa, te HPD Golub iz Bjelovara. Iz bliže i dalje okolice Koprivnice u velikom broju su se u svečanim narodnim nošnjama okupili i seljaci.

Sama svečanost započela je svetom misom u župnoj crkvi u 10 sati, koju je predvodio kanonik Kapić uz asistenciju domaćeg župnika i predsjednika HPD Podravac Stjepana Pavunića, Zmaja Vrbovečkog. Na misi je pjevao slavljenički zbor misu P.I. Graua Missa brevissima dominicalis, pod dirigentskom palicom Wolfensohna. U 11 sati, nakon odslužene svete mise, silno mnoštvo se okupilo pred crkvom na kojoj je ugrađena spomen-ploča, koju je prigodnim govorom otkrio izaslanik Braće Hrvatskog Zmaja Mirko Kapić, predavši ju koprivničkom župniku S. Pavuniću na čuvanje. Spomen-ploču od bijelog mramora izradio je Jaroslav Strecha, Zmaj Daruvarski, te su ju Braća Hrvatskog Zmaja darovali gradu Koprivnici preko HPD Podravac. Na njoj stoji sljedeći natpis:

NA SPOMEN
DIČNOM SINU KOPRIVNICE
ANGJELKU JURJU BEDENIKU
*3.IV.1808.- +2.XI.1865.
U AGRI
60-GODIŠNJICI HRVAT.PJEV.
DRUŠTVA PODRAVAC
PODIGOŠE
PODRAVAC I BRAĆA HRV. ZMAJA
29.VI.1935.

U 11,30 sati održana je zatim matineja u dovarni Domoljub uz nastup domaćih i stranih društava, dok je u 16 sati u gradskom praku održana pučka svečanost.

ANTUN pl. NEMČIĆ GOSTOVINSKI

Pobudu postavljanju Nemčićeve spomen ploče dao je dr. Leander Brozović, Zmaj Kamengradski II, koji je o toj ideji obavijestio Meštarski zbog Viteškog Reda Hrvatskog Zmaja (1941. su Braća Hrvatskog Zmaja preimenovana), te je predložio da se ploča stavi na kuću koja je nekada bila njegovo vlasništvo za boravka u Koprivnici. Meštarski je zbog s oduševljenjem primio tu ideju, te Brozoviću uputio prijedlog da u Koprivnici sastavi mjesni odbor, koji bi u suradnji s Viteškim Redom Hrvatskog Zmaja izveo sve pripreme radove, te rukovodio slavljem. Tako je sastavljen odbor s pročelnikom Leandrom Brozovićem, te članovima: gradonačelnikom Stjepanom Bešenićem, ravnateljem mjesne gimnazije Rudolfom Perkovićem, mjesnim župnikom Stjepanom Pavunićem, prof. Antom Neimarevićem, Mijom Udžbincem, Mirkom Haberstockom i nekim Škorjancem. Odbor je u samoj Koprivnici i po okolnim selima upriličio sabiranje financijskih sredstava za pokriće troškova, te je odbor svuda nailazio na najljepši odaziv, u čemu se posebno istaklo seljaštvo Koprivničkih Bregi.

Dogovorno s Meštarskim zborom Viteškog Reda Hrvatskog Zmaja složen je tekst spomen-ploče i čitavi raspored proslave. Mramornu ploču izradio je, po nacrtu koprivničkog akademskog slikara Stjepana Kukeca, Dragutin Kribuson. Kada su sve predradnje bile završene, odlučeno je da će se otkriće spomen-ploče obaviti 15.kolovoza 1943.

Već uvečer prije samog dana slavlja cijela je Koprivnica bila okićena hrvatskim zastavama, a naročito prostor pred bivšom Nemičićevom kućom. Od strane Viteškog Reda Hrvatskog Zmaja stigli su u Koprivnicu izaslanici: vijećnik ljetopisac dr. Ante Neimarević, Zmaj Gučogorski, (kao predstavnik Matice hrvatske i Društva hrvatskih književnika), a svečanosti su prisustvovali i predstavnici državnih, vojnih, upravnih i građanskih struktura, predstavnici svih mjesnih i okolnih društava, građanstvo grada Koprivnice, te seljaštvo iz koprivničke okolice.

Svi učesnici proslave uputili su se u povorci, predvođeni gradskom glazbom, u župnu crkvu Svetog Nikole, gdje je župnik i apostolski protonotor Stjepan Pavunić odslužio svečanu sv. misu. Nakon svete mise povorka je krenula u Šetališnu ulicu (današnju Nemčićevu), zaustavivši se pred improviziranim podijem. Predsjednik mjesnog organizacijskog odbora dr. Leander Brozović pozdravio je prigodnim govorom sve prisutne kod ovog kulturnog slavlja i u svome je govoru prikazao pjesnika Nemčića kao koprivničkog građanina. Usput je istaknuo, da se "odavanjem pijeteta zaslužnom hrvatskom pjesniku Nemčiću, otkrivanjem spomen-ploče na njegovoj bivšoj kući, u kojoj je među ostalim napisao i svoje "Putopisnice", u vrijeme ratnih pustošenja posebno ističe naša konstruktivnost, jer dok se u sadašnje dobra rata većinom ruši, mi eto gradimo!"

Nakon Brozovićevog govora, koji je bio popraćen odobravanjem i drugim pljeskom, nastupio je dr. Ante Cividini kao opunomoćenik Viteškog Reda Hrvatskog Zmaja, održavši domoljubni govor u kome je prikazao lik Antuna Nemčića, te je u govoru obrazložio i rad Viteškog Reda Hrvatskog Zmaja: "Kao mami nasljednik rodoljubne časne Družbe "Braća Hrvatskog Zmaja" ima u duši hrvatskog naroda zadatak čuvati i osvježiti misao, da je Hrvatska ne samo lijepa i bogata, nego časna i slavna, osjećaj da još danas vrijede djela koja su hrvatski muževi stvorili duhom i desnicom, perom i mačem, i težnje da Hrvatska i sve njezine vrednote žive i u budućim pokoljenjima dotle dok se to Gospodinu hoće. Pod geslom "Za Boga i Hrvatsku" "Viteški Red Hrvatskog Zmaja" vrši bez prekida i postojano svoj zadatak dižući spomenike i spomen-ploče zaslužnim muževima naroda hrvatskoga, čuvajući, spasavajući i obnavljajući povjesne spomenike njegove, izdavajući prigodna kulturna djela, održavajući u svojim prostorijama u drevnoj kuli nad Kamenitim vratima u Zagrebu i u narodu širom naše prostrane lijepe hrvatske domovine kulturna predavanja i šireći misao svoga bratstva diljem naše hrvatske zemlje."

Dugotrajan pljesak nagradio je govornika, a HPD Podravec je govor popratio pjesmom Gore nebo visoko, za koju je riječi napisao sam Nemčić. Zatim je dr. Cividini skinuo zavjesu sa spomen-ploče, na kojoj su uklesane riječi:

U OVOM DRVENOM DOMU
ZA MLADIH JE DANA
PJESNIK
ANTUN PL. NEMČIĆ GOSTOVINSKI
STIHOVE PRAVIO I HRVATSKU SLAVIO.
VITEŠKI RED HRVATSKOG ZMAJA I
GRAĐANI GRADA KOPRIVNICE
15.VIII.1943.

Ploča je predana na čuvanje gradonačelniku Stjepanu Bešeniću koji je u svom govoru istaknuo kako će ova spomen-ploča stajati dok bude Hrvata i kako će biti uvijek susretana kao uzor poštivanju kulturnog i domoljubnog rada plemenitog hrvatskog pjesnika. Svečani čin otkrića popratili su HPD Podravec i Domoljub davorijom Bog i Hrvati. Zatim je govor još održao prof. Ante Neimarević, da bi svečanost na kraju završila pjevanjem hrvatske himne.

IZVORI:

1. Neobjavljeni izvori
2. Zapisnici odborskih zborova Braće Hrvatskog Zmaja od 20.IV.1925-21.IV.1926.
3. Zapisnici sjednica Braće Hrvatskog Zmaja od 5.X.1931-24.II.1942.
4. Zapisnici sjednica Braće Hrvatskog Zmaja od 3.V..1933-14-XI.1936.
5. Zapisnici Glavnih godišnjih skupština Braće Hrvatskog Zmaja od 24.IV.1937-18.X.1944.
6. Zapisnici sjednica Maloga vijeća Viteškog Reda Hrvatskog Zmaja nakon konstituiranja iza izbora na osnovu dodobrenog Ustava od 17.III.1943-7.V.1945.
7. Objavljeni izvori
8. Ljetopis Družbe Braća Hrvatskog Zmaja (Zagreb 1927/28,1935/36,1941/43).

LITERATURA:

1. IVAN BACH, Rad Družbe Hrvatskog Zmaja oko očuvanja i skupljanja hrvatskih povijesnih spomenika: Hrvatski zmaj (Zagreb 1944) 79-83.
2. ANTE NEIMAREVIĆ, Braća Hrvatskog Zmaja: Marulić, 1 (Zagreb 1993) 31-43.
3. Otkriće spomen-ploče pjesniku Antunu pl. Nemčiću Gostovinskom: Hrv. Zmaj (Zagreb 1944) 95-97.
4. 60-godišnjica Podravca: Podravske novine IV, 26 (Koprivnica 6.VII.1935) 3.